Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Arkeoloji Bölümü Dergisi

Kaunos / Kbid Toplantıları 3
Anadolu Nümismatik Araştırmaları Çalıştayı

Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN
Editör / Edited by

Ek Dizi I.3

ANADOLU
ANATOLIA

Supplement Series I.3

Ankara 2016

ISSN: 0570 – 0116

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ
ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ DERGİSİ

Kaunos/Kbid Toplantıları 3
Anadolu Nümismatik Araştırmaları Çalıştayı

ANADOLU / ANATOLIA

Ek Dizi I.3
Supplement Series I.3

EDİTÖR / EDITED BY
ZEYNEP ÇİZMELİ ÖĞÜN

ANKARA – 2016

ANADOLU / ANATOLIA
Ek Dizi I.3 / Supplement I.3

Sahibi: Prof. Dr. Abdülkadir GÜRER
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanı

Anadolu / Anatolia, Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü'nün resmi yayın organıdır. Yılda bir kez (Kasım) basılan hakemli bir dergidir. Bu dergide yayınlanan makalelerin içeriği tamamen yazarların sorumluluğundadır.

Editör: Prof. Dr. Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU
Redaksiyon
Prof. Dr. Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN, Canan ÖZBİL
Grafik Tasarım
Can Civan KARADERİLİ
Kapak Tasarımı
Hüseyin YAMAN
Kapak Fotoğrafı
Kaunos Sikkesi (MÖ 410-390)

YAZIŞMA ADRESİ
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Başkanlığı, Anadolu / Anatolia Dergisi Atatürk Bulvarı Nr. 45.
06100 Sıhhiye - Ankara / TÜRKİYE
e-mail: anatolia@humanity.ankara.edu.tr
http://www.dtcf.ankara.edu.tr
Tel: +90-312 310 32 80/1143
Fax: +90-312 310 57 13

Ankara Üniversitesi Basımevi, ANADOLU / ANATOLIA
Ek Dizi I.3
Kaunos / Kbid Toplantıları 3 Anadolu Nümismatik Araştırmaları Çalıştayı
© 2016 Ankara/ Türkiye
ISSN: 0570-0116
Ankara Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan derginin tamamı veya herhangi bir bölümü kopya edilemez.
It is not allowed to copy the entire journal or any part of it without the written permission of Ankara University.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ
Basım Tarihi: **19.08.2016**
Adres: İncitaşı Sokak No. 10 06510 Beşevler / ANKARA
Tel: 0 312 213 66 55 www.ankara.edu.tr

Filiz Dönmez Öztürk'ün Anısına...

İÇİNDEKİLER

Sunum		vii
Önsöz		ix
Anadolu Nümismatik Araştırmaları Çalıştayı Programı		xii
Filiz Dönmez Öztürk	Sikke İkonografisinin Tarihsel Arka Planı İfade Gücü Üzerine *Homonoia* Sikkeleri Merkezli Bir Çalışma	1
Hacer Sancaktar	Arykanda VI. Hamam Tahliye Kanalında Ele Geçen Sikkeler	13
Hüseyin Köker	Küçük Bir III. Ariobarzanes Eusebios Philoromaios *Drahmi* Definesi	39
Melih Arslan	Çocuk Kral Antiokhos'un Ünik Bir Madalyonu	45
Çilem Yavşan	Salamis ve Smintheion Kazı Evlerinde Korunan Bronz Sikkelerin Konservasyon Çalışmaları ve Sorunların Değerlendirilmesi	55
Oya Yağız	Tekirdağ Arkeoloji Müzesi Sikke Koleksiyonunda Yer Alan Doğu Thrak Krallarına Ait Sikkeler	61
Mahmut Aydın, Leyla Zoroğlu	Altın Sikke Orijinalliğinin P-XRF ile Tespiti Çalışmaları	75
Ülkü Devecioğlu	Iuliopolis Nekropolü 2009-2013 Kazıları Sikke Buluntuları	89
Dinçer Savaş Lenger	Assos Kazılarında Bulunan Hellen ve Roma Eyalet Sikkeleri	113
Merve Sarılar Özdemir	Roma İmparatorluk Dönemi Tarsos Şehir Sikkeleri Üzerindeki Mitolojik Betimler	121
D. Özlem Yalçın, Zeynep Çizmeli Öğün	İnebolu 2003 Definesi: Bilirkişilik ve Define Saptaması	137
Çaylan Ulutaş	Ormana Definesi	153
Zeynep Çizmeli Öğün, Canan Özbil, D. Özlem Yalçın	Antik Dönem Anadolu Nümismatiği: Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Sikkelerin Bibliyografyası	229

ARYKANDA VI. HAMAM TAHLİYE KANALINDA ELE GEÇEN SİKKELER

Hacer Sancaktar

Abstract

Coins found in the drainage of VIth Bath at Arykanda

During the 2004 excavation season in Arykanda, under the direction of late Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu, 261 bronze coins were found collectively in the drainage system of the VIth Bath's *Frigidarium*, which laid in an east-west direction. Only 143 coins were identified, the remaining 118 coins cannot be read at all. Nothing but the obverse busts can be seen on 22 coins out of those 143 coins and these were not included in the catalogue due to their poorly preserved conditions. Except the two coins that were dated to the 2nd and 1st centuries BCE all the remaining 141 coins were dated between 295-455 CE. According to the information gathered from the coins found at the Bath complex, one can assume that the building was built between the end of the 3rd century CE and the beginning of the 4th century CE, and was also in operation until the middle of the 5th century CE.

Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu başkanlığında 2004 yılında kazısı yapılan VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda toplu olarak 261 adet bronz sikke ele geçmiştir[1]. Söz konusu sikkelerin ele geçtiği hamamda, 2004 yılında yapılan çalışmalar ile üç bölüm ortaya çıkarılmıştır[2] (Plan 1-2). Bu bölümler, birbirine paralel üç bölümden oluşmaktadır[3]. *Frigidarium-apodyterium* olarak adlandırılan bölüm, kuzeyinde niş şeklinde *piscina*'sı, tabanında bulunan kireçtaşı kaplama levhaları ve doğu-batı duvarları önünde giyinme-soyunma için yapılan sekilerden oluşmaktadır. *Tepidarium* bölümüne *frigidarium*'un doğusundan geçiş sağlanmaktadır ve bu bölüm iç içe iki odadan oluşmaktadır. *Tepidarium*'un doğusundan geçiş sağlanan *caldarium* bölümü ise güney duvarı dışarıya çıkıntılı, apsidal ve muhtemelen pencereleri olan manzaralığa sahiptir[4]. Manzaralık, Lykia Bölgesi hamamlarına özgü bir plandır[5]. Hamamın kemerli *praefurnium*'u ve deposu 2005 yılı kazı sezonunda yapılan çalışmalarla ortaya çıkarılmıştır[6]. VI. Hamam,

1 Söz konusu malzemeyi çalışmama izin veren Sayın Hocam Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu'na teşekkür ederim. Bu malzeme 2005 yılında tarafımdan lisans tezi olarak çalışılmıştır. Bu çalışmayı gerçekleştirmemdeki katkılarından dolayı Sayın Hocam Prof. Dr. Zeynep Çizmeli Öğün'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Toplu olarak ele geçtiği için define olarak adlandırılan bu malzemenin define olmadığı saptanarak "Arykanda VI. Hamam Tahliye Kanalında Ele Geçen Sikkeler" olarak değiştirilmiştir.

2 Bayburtluoğlu 2005, 10.

3 Vitruvius: "Sıcak banyo odalarının yan yana olmalarını sağlamalıyız; böylelikle her ikisine de aynı ocağın hizmet vermesi mümkün olacaktır" demektedir. Vitruvius V, 10, 1.

4 Yegül 2006, 264, 284.

5 Yegül, Arykanda hamamlarındaki apsisli *caldarium* salonu için şunları söylemektedir: "Türkiye'deki en etkileyici antik kentlerden biri olan Arykanda hamamlarına gelenlerin derin ve yeşil Aykırıçay manzarasını izleyebildikleri anlaşılmaktadır." bkz. Yegül 2006, 264.

6 Bayburtluoğlu 2006, 10. VI. Hamam'ın *praefurnium* ve depo bölümlerinin tabanlarında da çok sayıda bronz sikke ele geçmiştir. *Praefurnium*, suyun ısıtılması ve *Hypocaust* sistemi için bkz. Yegül 2006, 100-114. Suyun ısıtılması ve

kuzey-güney doğrultuludur ve cephesi güneye bakmaktadır. Aynı durum kentteki diğer beş hamam için de geçerlidir[7]. Ele geçen bu sikkeler, *caldarium* ve *tepidarium*'da kullanılan suyun boşaltılması için *tepidarium*'dan *frigidarium*'a geçişi sağlayan eşik taşının altında, pişmiş toprak tahliye borusu ile *frigidarium*'daki tahliye kanalına döküldüğü yerde tespit edilmiştir (Plan 2, Resim 1). *Frigidarium*'un kuzeyinde doğu-batı doğrultusunda devam eden tahliye kanalı, yapı içinde yön değiştirerek kuzey-güney doğrultusunda, batı duvarının önündeki sekinin altından güneye doğru devam etmektedir.

VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen sikkelerin düşük metal kaliteleri, ebatı ve kanalda ele geçmiş olmaları, sikkelerin tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Ele geçen 261 adet sikkeden sadece 143'ü tanımlanabilmiştir. 143 sikkeden 22'sinin ön yüzünde sadece imparator büstü okunmakta, ön ve arka yüz lejantları ile arka yüz tasvirleri okunamamaktadır. Bu nedenle bu sikkeler kataloğa dahil edilmemiştir.

Bu çalışmada, Geç Roma Dönemi sikkeleri için kullanılan referanslarda sikke tipi esas alınmıştır. Geç Roma sikkeleri, ön yüz lejantı ve betimi okunamasa da, arka yüzün belirleyici betimsel özellikleri sayesinde belirli bir zaman aralığına yerleştirilebilmektedir[8].

VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen 261 sikkeden ikisinin Lykia Birlik sikkesi olduğu tespit edilmiştir (Kat. No. 1 ve 2). Lykia Birlik sikkelerinin Geç Roma Dönemi sikkeleri arasında ele geçmesi, sikke kullanımı ve dolaşımı açısından dikkat çekicidir. Bu durum, ele geçen sikkelerin geç dönemde kullanılan küçük ebatlardaki bronz sikkeler arasına karışarak, o dönemde kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Tahliye kanalında ele geçen sikkelerin imparatorlara göre dağılımında, yoğunluğun I. Theodosius ve II. Theodosius Dönemleri (379-423) arasında olduğu görülmektedir (Tablo 1). Aynı durum VI. Hamam'ın *praefurnium* ve depo bölümlerinin tabanlarında ele geçen çok sayıdaki sikkenin dağılımında ve Büyük Bazilika'nın güneyindeki yerleşimde ele geçen sikkelerin dağılımında da görülmektedir[9].

Diocletianus, I. Constantinus, Maximianus, I. Licinius ve II. Licinius Dönemlerinde darp edilen sikkelerin ön yüzünde imparator büstleri defne çelenkli ve şua taçlı[10] tasvir edilmiştir (Kat. No. 3-4). Sikkelerin imparatorların tanınmasında oldukça önemli rolleri vardır. İmparator portreleri simgesel gücün önemli bir aynasıdır. Yazılı kaynaklar, sikkeler üzerinde en fazla ilgi çeken unsurun portre olduğunu vurgulamaktadır. Sikke üzerinde portrenin resmedilmesi imparator kültünün hızlı ve

---

dağıtılması için bkz. Vitruvius V, 10, 1.

7 Bayburtluoğlu 2003, 127-139.

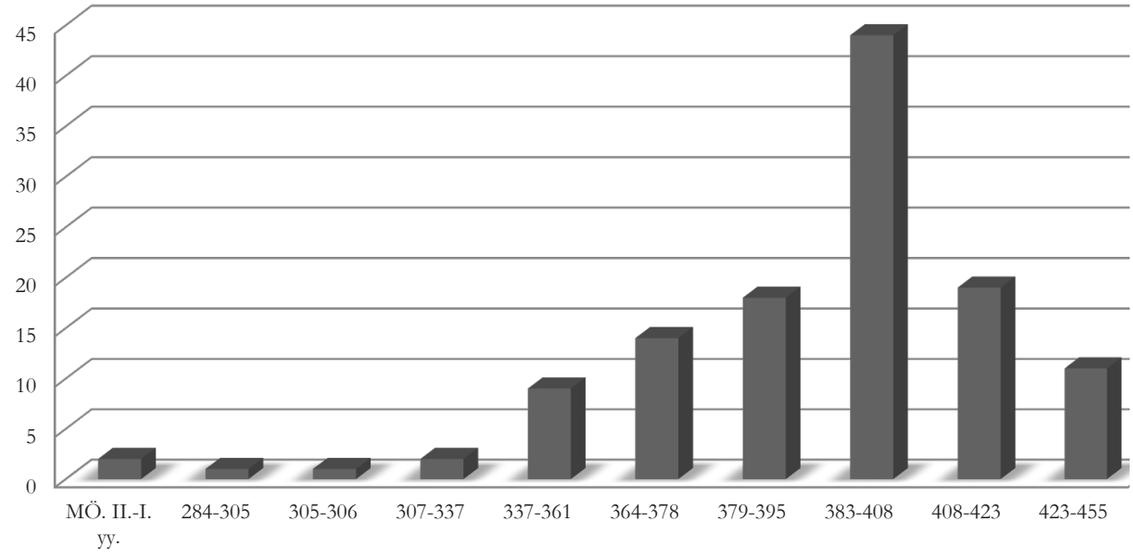
8 LRBC II, 108-110; RIC VIII, 553-575; RIC IX, 108-296; RIC X, 63-94, 123-137.

9 Tekinalp 2005, 796.

10 Işın tacının güneşi çağrıştıran imajı oldukça kasıtlı verilmiştir. Septimius Severus'un bazı sikkelerinde kendisi ışın taçlı, imparatoriçe ise hilal ile tasvir edilmiştir. Bir anlamda güneş ve ay ile özdeşleştirilmişlerdir. Aynı durum MS III. yüzyılda darp edilen *antoninianus*'lar için de geçerlidir. Bu ikonografinin önemi bütün imparatorların tanrı ile özdeşleşme düşüncesidir. Bu düşüncenin zamanla azalması ile tanrısal ikonografinin sıradan bir tasvir biçimine dönüştüğü düşünülmektedir. Bkz. Howgego 1998, 92.

yaygın bir biçimde benimsenmesini sağlamaktadır[11]. Sikkelerin ön yüzünde tasvir edilen portre dışında, arka yüzde tasvir edilen tipler de oldukça dikkat çekicidir. MS 294 yılında yapılan reform ile darp edilmeye başlanan sikkelerin arka yüzündeki tipler çoğunlukla askeri konular ile ilgilidir. Roma tarihini şekillendiren başarıları nedeniyle ardılları tarafından Büyük Constantinus olarak anılan I. Constantinus'un sikkelerinde açık bir şekilde değişim söz konusudur. Sikkelerin ön yüzünde imparator portreleri inci diademli tasvir edilmeye ve pagan tipleri yerine imparatorluk ile ilgili tipler kullanılmaya başlanmıştır. İmparatorun hüküm sürdüğü dönemin hareketliliği sikkelere de yansımıştır. Roma İmparatorluğu'nda sivil yaşamdan sahneler azalmaya ve buna karşılık askeri konular artmaya başlamıştır. Sikke tiplerindeki çeşitlilik geleneği, Tetrarkhi Döneminde bir düşüş yaşanmasına rağmen MS IV. yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir. MS 306 yılından I. Constantinus'un tek başına egemenliği ele geçirdiği döneme kadar süren iktidar kavgaları da sikke tiplerinde bir çeşitlilik izlenimi uyandırmaktadır[12]. Kendini imparator ilan eden bazı komutanlar dikkat çekici tiplerde sikke bastırmışlardır. Dolaşımda olan sikkeler üzerindeki tipler bir şeyler ifade ettiği için oldukça önemlidir. Özellikle bazı tipler askeri ideolojilere ve egemenlik iddialarına işaret etmektedir.

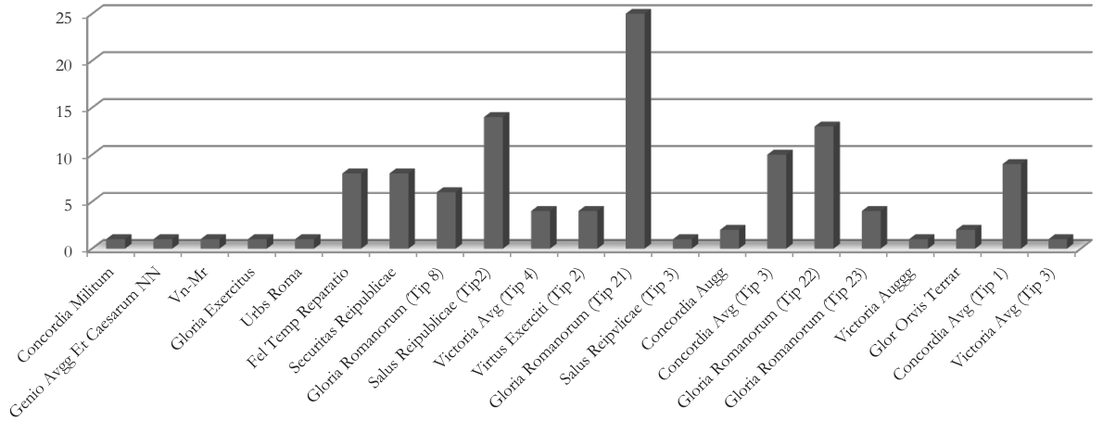
VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen sikkelerde olduğu gibi Constantinlerden itibaren sikkelerin ön yüzündeki imparator büstleri inci diademli tasvir edilmeye başlanmıştır[13]. Arcadius, Honorius ve II. Theodosius'un sikkelerinin ön yüzlerinde lejant okunmuyorsa o sikkenin hangi imparatora ait olduğunu anlamak çok zordur. Bu nedenle bu sikkelerde dönem olarak arka yüz tipi belirleyici olmaktadır[14].

Tablo 1: VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen sikkelerin adet olarak yıllara göre dağılımı

11 Howgego 1998, 86.
12 Howgego 1998, 81, 86.
13 Dönemin portre sanatı ile paralellik göstermektedir.
14 RIC X, 63-94, 123-137.

Arka yüz tipi tanımlanabilen sikkeler arasında, GLORIA EXERCITVS lejantlı ayakta iki asker ve aralarında çift ya da tek *legion* standardı tipi, özellikle Francia ve Alamannia'daki barbar kabileleri bastırmaları için cesaret ve metanet taşıyan askerler olarak kabul edilmektedir[15]. Bu tip MS 330 yılında Constantinus için yaratılmıştır[16]. İmparator Büyük Constantinus, II. Constantinus ve *caesar* olarak Constans ve II. Constantius tarafından yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tip, VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen Geç Roma sikkeleri içerisinde bir örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 7). FEL TEMP REPARATIO lejantlı yere düşen atlı tipi, MS 348'de II. Constantius'un ve Constans'ın sikke reformu için piyasaya sürülmüştür[17]. Bu tip genellikle AE3 biriminde basılmıştır. Düşen atlı tipinde, Virtus veya Romalı asker, at üzerindeki barbara mızrakla saldırırken tasvir edilmiştir. Bu sahnelerin her birinde barbarın farklı ölüm şekilleri bulunmaktadır. Atlının, yani barbarın pozisyonuna göre dört grupta sınıflandırılmıştır[18]. Bu tip MS 350'de Constans'ın ölümünden sonraki on yıl boyunca, Constantius Gallus ve *caesar* olarak Iulianus Döneminde de kullanılmıştır. SECVRITAS REIPVBLICAE lejandı ile elinde çelenk ve palmiye dalı tutan Victoria tipi MS 364-375 yılları arasında AE3 biriminde, SALVS REIPVBLICAE lejandı ile sola doğru esir sürükleyen Victoria tipi (Tip 2) MS 383-395 yılları arasında AE4 biriminde darp edilen sikkeler üzerinde tasvir edilmiştir. GLORIA ROMANORVM lejandı[19] ile üç imparator tipi (Tip 21) en yüksek orana sahiptir (Tablo 2). Üç imparator tipi MS 406-408 yılları arasında AE3 biriminde Arcadius, Honorius ve II. Theodosius için Constantinopolis, Nikomedia, Kyzikos, Antiokheia ve Aleksandria darphaneleri tarafından darp edilen sikkeler üzerinde kullanılan bir tiptir ve bu üç imparatoru temsil etmektedir[20]. CONCORDIA AVG lejandı içinde haç tipi (Tip 3) MS 404-406 yılları arasında Arcadius, Honorius ve II. Theodosius için Herakleia dışında tüm doğu darphaneleri tarafından kullanılmıştır[21]. GLORIA ROMANORVM lejandı ile iki imparator tipi (Tip

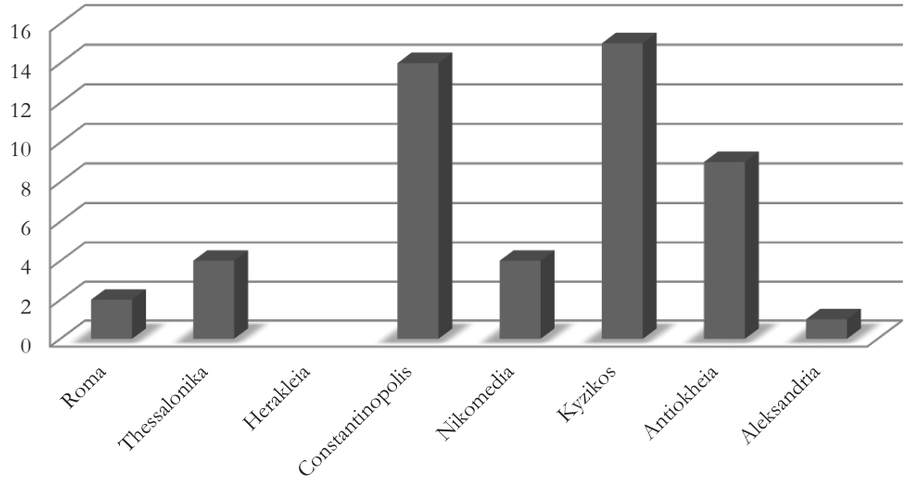
Tablo 2: VI. Hamam *frigidarium* atık su kanalı sikkelerinin adet olarak arka yüz tiplerine göre dağılımı

15 Stevenson 1889, 421.
16 RIC VII, 567.
17 Carson 1990, 184-185.
18 LRBC II, 108, pl II 196, 424, 2625, 2295; RIC VIII, 567-568.
19 GLORIA ROMANORVM lejantı ile toplam 24 farklı tip kullanılmıştır. Bu tipler lejant ile birlikte sınıflandırılmıştır. Bkz. LRBC II, 108-109.
20 LRBC II, 108-109; RIC X, 72.
21 LRBC II, 108.

22) Honorius ve II. Theodoius tarafından MS 408-423 yılları arasında Thessalonika ve doğu darphanelerinde darp edilen sikkelerde tasvir edilmiştir. Bu tipi doğu darphanelerinden sadece Antiokheia darphanesi kullanmamıştır[22].

MS 294 yılından itibaren yapılan ekonomik düzenlemelerde, darphaneler de ona göre düzenlenerek coğrafi bölgelere yeterli sayıda darphane açılmıştır. Anadolu'da daha önce var olan Kyzikos darphanesinin yanı sıra Nikomedia darphanesi de açılmıştır. Yeni açılan darphaneler, *tetrarkhi* sisteminin stratejik ve idari gereksinimi sonucu ortaya çıkmışlardır. Nikomedia ve Antiokheia darphaneleri doğu cephesinin, Aleksandria darphanesi Mısır'daki *legion*'ların gereksinimini karşılamaktadır[23]. MS 285-305 yılları arasında Anadolu genelindeki sikke bulgularına bakıldığında, sikke darp eden ana darphane Kyzikos'tur[24]. Diğer bir önemli darphane ise Herakleia darphanesidir. Bunun nedeni de askeri birliklerin doğu seferi ile bağlantılı olarak Anadolu'dan geçmeleridir.

Monetae Publicae, bronz sikkelerin darbından sorumluydu. Batı Monetae Publicae'sinda şehirler teker teker barbar akınlarıyla kaybedildikçe, toprak kaybı ve sikke darbının durması Roma ekonomisini yıkmıştır[25]. Diğer taraftan doğuda bu tip yedi darphaneden sadece biri olan Herakleia darphanesi, MS V. yüzyılda kapanmış, diğer darphaneler MS VII. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür[26]. Tablo 3'e baktığımızda VI. Hamam kazısında ele geçen sikkeler arasında Herakleia darphanesinin tespit edilmediğini görmekteyiz. MS V. yüzyılda en yoğun sikke darp eden darphaneler Constantinopolis, Kyzikos ve Antiokheia darphaneleridir. VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen sikkeler de bu durumu desteklemektedir (Tablo 3).

Tablo 3: VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen sikkelerin adet olarak darphanelere göre dağılımı

22 LRBC II, 109.
23 Baydur 1998, 92.
24 Buttrey 1981, 110.
25 RIC X, 24.
26 RIC X, 24.

MS 284'te Nikomedia'da imparator ilan edilen Diocletianus, öncelikle iç huzurun ve sınırların güvenliğini sağladıktan sonra enflasyonun yükselmesi nedeniyle ekonomide bazı düzenlemeler yapmıştır. MS 294 yılında fiyatları kontrol altına almak için sikke reformunu gerçekleştirmiştir[27]. MS 294 yılında Diocletianus'un sikke reformu ile *antoniniani* ortadan kalkmıştır ve yerine içerisinde çok az gümüş bulunan *follis* adındaki *nummus* sikkeler darp edilmeye başlanmıştır. Özellikle büyük formatta basılan *follis*'le, paranın itibarı yükseltilmek istenmiştir. Bu sikkelerde görülen tipler çok sınırlıdır, MS 305 yılına kadar tüm darphaneler aynı tipte, devletin birliğini simgeleyen *follis* darp etmişlerdir (Kat. No. 3-4).

MS 321'de Constantinus'un sikke reformu sonrasında doğu darphanelerinin hepsinin *follis*'lere göre daha küçük boyutlarda sikkeler basmaya başladıkları bilinmektedir. Değeri tamamen düşen *follis*'ler yeni reforma göre uyarlanmışlardır. Savaşlar sonucu yapılan harcamalar, tüm imparatorluk darphanelerinde daha fazla sikke darp edilmesine neden olmuştur. MS 395 yılında imparatorluk genelinde büyük ebatlardaki sikkeler piyasadan çekilmiştir. Buna bağlı olarak VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen bu döneme ait sikkelerin de ufak birimlerde olduğu görülmektedir. Bu sikkelerin birimlerine göre dağılımında 6 adet AE2, 72 adet AE3 ve 33 adet AE4 tespit edilmiştir[28].

Hypocaust ısıtma sistemli VI. Hamam'ın *praefurnium*'unda ısıtılan sıcak su, öncelikle *caldarium* ve sonra da *tepidarium* bölümüne dağıtılmaktadır. Bu bölümlerde kullanılan su, tahliye boruları ile *frigidarium*'da başlayan tahliye kanalına taşınmakta, oradan da hamam dışına aktarılmaktadır. VI. Hamam'ın faaliyette olduğu dönemde *caldarium* ve *tepidarium* bölümlerinde kaybedilen ya da düşürülen sikkeler, atık su içerisinde pişmiş toprak tahliye boruları ile *frigidarium*'daki tahliye kanalına taşınmaktadır. Pişmiş toprak tahliye borusu, tahliye kanalından daha üst seviyededir. Tahliye borusundan tahliye kanalına dökülen atık suyun ilk döküldüğü yerde oluşturduğu aşınma nedeniyle sikkeler tahliye kanalının başlangıç noktasında birikmişlerdir. Bu nedenle 261 adet bronz sikke *frigidarium* tahliye kanalının başlangıç noktasında toplu olarak ele geçmiştir. Ele geçen bu sikkeler tahliye kanalının bu dönemde kullanıldığına işaret etmektedir.

Arykanda VI. Hamam'ın hangi tarihte inşa edildiği konusunda bize kesin bilgi verebilecek yazılı belge bulunmamaktadır. Buna karşın yapının planı, mimari özellikleri, duvar işçiliği ve bu çalışmada ele alınan tahliye kanalında ele geçen 261 adet sikkeden ve ayrıca *praefurnium*'da, deposunda ve *apodyterium*'unda ele geçen sikkelerden edinilen bilgilere göre tarihleme ve ne kadar süre ile kullanıldığını tespit etme olanağımız oluşmuştur. Bu bilgilere dayanarak VI. Hamam kompleksinin MS III. yüzyıl sonu ile IV. yüzyıl başlarında inşa edildiği ve MS IV. yüzyıl başından V. yüzyıl ortasına kadar faaliyette olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda ele geçen sikkeler, 2005 yılında hamamın *praefurnium*, depo ve 2013 yılında *apodyterium*'unda yapılan çalışmalarda ele geçen sikkeler ile birlikte de ele alınarak değerlendirilecektir.

27 RIC VI, 1.

28 AE1 25 mm'den daha büyük, AE2 21-25 mm, AE3 17-21 mm ve AE4 17 mm'den daha küçüktür.

KATALOG[29]

LYKIA BİRLİK SİKKELERİ

Periyot I (MÖ II. yüzyıl)

Ö/ Apollon başı, cepheden; solunda yay ve sadak.

A/ Okunmuyor.

1 1,0 gr 10,1 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 281

Troxell 1982, 101 No 64; Tek 2002, 289 No 284

Periyot III (MÖ I. yüzyıl) - Çift Birim

Ö/ Defne çelenkli Apollon başı, sağa d.

A/ *Quadratum incusum* içinde yay ve sadak.

2* 1,0 gr 10,8 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 498

Tek 2002, 294

ROMA İMPARATORLUK SİKKELERİ

Diocletianus (MS 284-305)

Reform Sonrası - Kyzikos Darphanesi - MS 295-299

Ö/ IMP CC VAL DIOCLETIANVS PF AVG. Diocletianus'un şua taçlı, drapeli büstü, sağa d.

A/ CONCORDI[A] MI - LITVM. Askeri giysili imparator, sağa d., ayakta, elinde *parazonium* tutmakta, sağda ayakta duran ve sol elinde *scepter* tutan Iupiter, imparatora *globus* üzerinde elinde çelen tutan küçük Victoria uzatmakta; kesim üzerinde, K-B.

3* 3,2 gr 21,8 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 422

RIC VI, 581 No 15a

I. Constantius (*Caesar* MS 305-306)

Kyzikos Darphanesi - MS 295-296

Ö/ FL VAL CONSTANTIVS NOB C[AES]. I. Constantius'un defne çelenkli büstü, sağa d.

A/ GENIO AVGG ET - CAESARVM NN. Genius, ayakta, sola, başında *modius*, sol omzundaki *khlamys* dışında çıplak, sağ elinde içinden sıvı dökülen *patera*, sol elinde *cornucopiae* tutmakta; kesimde, KB.

4* 10,3 gr 28,8 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 526

RIC VI, 580 No 9a

29 Levhada fotoğrafı verilen sikkeler için, katalog numarası ile birlikte *asterisk* kullanılmıştır.

I. Constantinus (MS 307 - 337)

Darphanesi Okunmayan - MS 341-346

Ö/ DV CONSTANTI - NVS PT AVG. I. Constantinus'un *togatus*'lu büstü, sağa d.

A/ [VN - MR]. Rahip giysili İmparator I. Constantius, ayakta, sağa d.

5 1,0 gr 15,6 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 289

LRBC I No 962, 1063, 1148, 1304, 1397, 1473, 1477

Urbs Roma (MS 330-337)

Kyzikos Darphanesi - MS 331-334

Ö/ [V]R[BS - ROMA]. Miğferli büst, sola d.

A/ Kurt ve ikizler, kurt sola d.; kesimde, SMKA.

6* 2,3 gr 16,4 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 428

LRBC I, 28 No 1231-1232; RIC VII, 655 No 90-91

II. Constantinus (*Caesar* MS 317-337)

Darphanesi Okunmayan - MS 335-337

Ö/ [ ]STAN - TI[ ]. II. Constantinus'un inci ve rozet diademli büstü, sağa d.

A/ [GLOR-IA EX]ERC-[ITVS]. Ayakta iki asker, ikisi de mızrak tutmakta ve kalkanlarına yaslanmakta. Aralarında tek *legion* standardı (LRBC II, Gloria Exercitus Tip 2).

7* 1,0 gr 15,0 mm 8 Kazı Env. No: ARY 2004 S 238

LRBC I, 24 No 1028

II. Constantius (*Augustus* MS 337-361)

Constantinopolis Darphanesi - MS 351-355, AE2

Ö/ DN CONSTAN-TIVS PF AVG. II. Constantius'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ [FEL] TEMP RE-[PARATIO]. Virtus sola d., sol koluna takılı kalkan ile yere düşmüş atlıya mızrağını saplamakta. Süvari atından düşerken kolları ile atının boynuna tutunmakta. Sağda yerde kalkan (LRBC II, Düşen Atlı Tipi FH4); kesim üzerinde, Γ· ; kesimde, CONS.

8* 3,3 gr 23,8 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 524

LRBC II, 86 No 2028; RIC VIII, 456 No 106

Darphanesi Okunmayanlar

Ö/ No 8 gibi.

A/ No 8 gibi.

9 3,1 gr 19,0 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 292

10 1,4 gr 13,3 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 389

II. Constantius - Constans

Constantinopolis Darphanesi - MS 355-361, AE3

Ö/ İnci diademli, drapeli imparator büstü, sağa d.

A/ [FEL TEMP] RE[PA]RATIO. No 8 gibi ama süvari atından düşerken kollarını yalvarır şekilde kaldırmakta (LRBC II, Düşen Atlı Tipi FH3); kesim üzerinde, · M · ; kesimde, CONSA.

11* 1,2 gr 17,0 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 203

LRBC II, 87 No 2049-2051

Darphanesi Okunmayanlar

Ö/ No 11 gibi.

A/ No 11 gibi.

12 1,2 gr 13,5 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 257

13 1,5 gr 15,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 336

14 1,5 gr 16,4 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 230

15 1,5 gr 13,4 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 201

I. Valentinianus (MS 364-375)

Nikomedia Darphanesi - MS 364-365, AE3

Ö/ DN VALENTINI-[ANVS PF AVG] I. Valentinianus'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ SECVRITAS-REIPVBLICAE. Victoria, ayakta, sola doğru, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta; kesimde, SMNA.

16 1,4 gr 17,3 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 221

LRBC II, 93 No 2327-30; RIC IX, 252 No 12a

Valens (MS 364-378)

Constantinopolis Darphanesi - MS 366-367, AE3

Ö/ [DN VALEN] - SPF AVG. Valens'in inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ SECVRITAS - REIPVBLICAE. No 16 gibi; kesimde, CONSA.

17 1,4 gr 13,6 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 385

18 1,1 gr 10,8 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 380

LRBC II, 88 No 2087; RIC IX, 216 No 21b

MS 364-367, AE3

Ö/ DN VALENS - PF AVG. No 17 gibi.

A/ GLO[RIA ROMAN]ORVM. İmparator sağ eliyle sağa doğru esir sürüklemekte ve sol

elinde *labarum* tutmakta (LRBC II, Gloria Romanorum Tip 8).

19* 1,2 gr 14,5 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 503

20 1,9 gr 15,0 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 226

LRBC II, 108 No 338

Darphanesi Okunmayanlar - MS 364-375, AE3

Ö/ DN VALENS - PF AVG. No 17 gibi.

A/ SECVRITAS - REIPVBLICAE. No 16 gibi.

21* 0,6 gr 15,7 mm 5 Kazı Env. No: ARY 2004 S 212

LRBC II, 109 No 527

Gratianus (MS 367-383)

Kyzikos Darphanesi - MS 367-375, AE3

Ö/ DN GRATIANVS PF AVG. Gratianus'un inci diademli, drapeli, büstü, sağa d.

A/ SECVRITAS - REIPVBLICAE. No 16 gibi; kesimde: SMKA.

22* 1,9 gr 18,0 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 205

LRBC II, 97 No 2531

I. Valentinianus - Valens

Aleksandria Darphanesi - MS 364-367, AE3

Ö/ İnci diademli, drapeli imparator büstü, sağa d.

A/ GLORIA ROMANORVM. No 19 gibi; kesimde, ALEA.

23* 1,7 gr 16,5 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 243

LRBC II, 104 No 2858-2861

Darphanesi Okunmayanlar

Ö/ No 23 gibi.

A/ No 19 gibi.

24* 1,3 gr 16,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 404

25 1,3 gr 17,7 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 217

26 2,2 gr 14,4 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 248

I. Valentinianus - Valens - Gratianus

Constantinopolis Darphanesi - MS 367-375, AE2

Ö/ İnci diademli, drapeli imparator büstü, sağa d.

A/ SECVRITAS - REIPVBLICAE. No 16 gibi; kesimde, CONSA.

27* 1,6 gr 13,8 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 496

28 1,3 gr 13,4 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 202

LRBC II, 109 No 527

29 1,8 gr 16,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 265

LRBC II, 88 No 2107-2110; RIC IX, 221 No 42a,b,c

I. Theodosius (MS 379-395)

Antiokheia Darphanesi - MS 378-383, AE3

Ö/ DN THEODO - SIVS PF AVG. I. Theodosius'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ SECVRITAS - REIPVBLICAE. No 16 gibi; kesimde, ANTA.

30* 1,5 gr 15,5 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 293

LRBC II, 101 No 2709

31* 1,3 gr 14,2 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 216

Thessalonika Darphanesi - MS 383-392, AE3

Ö/ [DN THE] ODO-[SIVS PF AVG]. No 30 gibi.

A/ VICTORIA AVG. Karşılıklı iki Victoria birbirlerine çelenk uzatmakta (LRBC II, Tip 4); kesimde, TES.

32* 1,7 gr 14,5 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 246

33 1,3 gr 11,8 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 434

34 1,0 gr 11,6 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 303

35 0,7 gr 11,2 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 437

LRBC II, 82 No 1868; RIC IX, 187 No 63b

Constantinopolis Darphanesi - MS 388-392, AE4

Ö/ DN THEODO-SIVS PF AVG. No 30 gibi.

A/ SALVS REI-PVBLICAE. Victoria sola d., omzunda *trophaion* taşımakta ve sola doğru esir sürüklemekte; solda haç (LRBC II, Tip 2); kesimde, CONSA.

36 1,1 gr 12,7 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 330

LRBC II, 89 No 2192; RIC IX, 234 No 86b

Kyzikos Darphanesi - MS 388-392, AE4

Ö/ DN THEODO-SIVS PF AVG. No 30 gibi.

A/ SALVS REI-PVBLICAE. No 36 gibi; kesimde, SMKA.

37 1,1 gr 11,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 374

LRBC II, 99 No 2568-2570; RIC IX, 246 No 26b

Antiokheia Darphanesi - MS 388-392, AE4

Ö/ DN THEODO-SIVS PF AVG. No 30 gibi.

A/ SALVS REI-PVBLICAE. No 36 gibi; kesimde, ANTA.

38*	1,0 gr	12,6 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 492
39	0,8 gr	13,3 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 214

LRBC II, 102 No 2768; RIC IX, 292 No 67a

Darphanesi Okunmayanlar - MS 388-392, AE4

Ö/ DN THEODO-SIVS PF AVG. No 30 gibi.

A/ SECVRITAS REIPVBLICAE. No 36 gibi.

40	1,3 gr	12,9 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 382
41	1,1 gr	17,4 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 242
42	0,4 gr	9,1 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 376
43	0,9 gr	12,7 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 207
44	1,2 gr	15,7 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 322
45	1,0 gr	12,9 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 232
46	1,0 gr	13,8 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 396
47	0,4 gr	9,6 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 402

Arcadius (MS 383-408)

Constantinopolis Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ DN ARCADI-VS PF [AVG]. Arcadius'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ [GLO]RI-A ROMA-[NORVM]. Üç imparator ayakta, cepheden. Sağ ve soldaki iki imparator daha uzun; bu iki imparator dıştaki ellerinde mızrak tutmaktalar, içteki elleriyle de kalkanlarını desteklemekteler. Ortadaki imparator daha kısa; sağ elinde mızrak tutmakta, sol eli ile kalkanını desteklemektedir (LRBC II, Tip 21); kesimde, CONSA.

48	1,4 gr	13,3 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 270

LRBC II No 2214; RIC X, 251 No 142

Kyzikos Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ No 48 gibi.

A/ No 48 gibi; kesimde, SMKΓ.

49*	1,1 gr	13,5 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 200

LRBC II No 2214; RIC X, 251 No 148

Antiokheia Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ No 48 gibi.

A/ No 48 gibi; kesimde, ANTA.

50*	1,9 gr	13,4 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 372
51	1,3 gr	12,3 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 424

LRBC II No 2214; RIC X, 251 No 151

Darphanesi Okunamayanlar - MS 395-401, AE3

Ö/ DN ARCADI - VS PF AVG. No 48 gibi.

A/ VIR[TVS E]XERCITI. İmparator, cepheden, baş sağa d., sağ elinde mızrak tutmakta, sol eli kalkan üzerinde. Victoria sola d., imparatora çelenk takmakta ve sol elinde palmiye dalı tutmakta (Virtus Exerciti Tip 2).

52	1,2 gr	16,6 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 290
53	2,9 gr	18,0 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 327

LRBC II s 110 No 2580; RIC X s 246 No 56-76

MS 406-408, AE3

Ö/ No 48 gibi.

A/ No 48 gibi.

54*	1,5 gr	16,2 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 383
55	1,9 gr	15,5 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 237
56	0,9 gr	15,6 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 286
57	1,8 gr	15,8 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 240
58	1,5 gr	14,2 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 224
59	1,5 gr	13,8 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 283
60	1,6 gr	15,5 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 412

LRBC II No 2214; RIC IX, 251, No 142, 145, 148, 151-152, 156

Ö/ [ARCA]DI - VS PF AVG. No 48 gibi.

A/ Okunmuyor.

61	1,3 gr	13,9 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 357

Eudoxia (MS 400-404)

Kyzikos Darphanesi - MS 401-403, AE

Ö/ AEL EVDO - XIA AVG. Eudoxia'nın mantolu, saçları yapılı büstü, sağa d., başın üzerinde çelenk tutan el.

A/ [SALVS REI - PVBLICAE]. Victoria, sağa d. oturmakta; yanındaki sütun üzerinde duran kalkana *khi-rho* işaretini kazımaktadır (LRBC II, Tip 3); kesimde, SMKA.

62*	1,9 gr	16,7 mm	1	Kazı Env. No: ARY 2004 S 208

LRBC II, 98 No 2589; RIC X, 249 No 103

Honorius (MS 393-423)

Roma Darphanesi - MS 402-408, AE3

Ö/ [DN HON]OR[I - VS PF AVG]. Honorius'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ [VRBS RO-MA FELIX]. Roma ayakta, cepheden, sol elinde *globus* üzerinde Victoria ve *trophaion*, sağ elinde mızrak tutmakta. Sol bacağının yanında kalkan; kesimde [S]MROM; kesim üzerinde, OF-P.

63 0,6 gr 14,3 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 373.

RIC X, 327 No 1274

Nikomedia Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ DN HO[NO]RI - VS PF AVG. No 63 gibi ama başın arkasında yıldız.

A/ GLORI - A ROMA - NORVM. No 48 gibi; kesimde, SMNA.

64* 2,0 gr 15,4 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 264

65 1,0 gr 15,1 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 392

LRBC II, 95 No 2447; RIC IX, 251 No 146

Kyzikos Darphanesi - MS 408-423, AE3

Ö/ DN HO[NORI - VS PF AVG]. No 63 gibi.

A/ GLORIA R[O-MA]NORVM. İki imparator cepheden, başları birbirlerine dönük; içte kalkan, dışta mızrak tutmaktalar (LRBC II Tip 22); kesimde, SMKA.

66* 2,1 gr 16,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 218

67* 1,7 gr 15,2 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 241

68 1,5 gr 15,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 210

LRBC II, 99 No 2598; RIC X, 271 No 403

Antiokheia Darphanesi - MS 401-403, AE3

Ö/ [DN H]ONORI - [VS PF AVG]. Honorius'un miğferli, zırhlı büstü, cepheden; elinde kalkan ve mızrak tutmakta.

A/ [CON]COR - DIA AVGG. Constantinopolis, tahta oturmakta, cepheden, miğferli başı sola d.; sağ elinde uzun *scepter* ve sol elinde *globus* üzerinde Victoria tutmakta. Sağ ayağının yanında pruva; kesimde, ANT.

69* 2,2 gr 15,3 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 350

LRBC II, 102 No 2798; RIC X, 248 No 99

MS 408-423, AE3

Ö/ No 63 gibi.

A/ GLORIA R[OMA]NORVM. No 66 gibi ama içte kalkan yerine *globus* tutmaktalar; kesimde,

ANT[A] (LRBC II, Tip 23).

70 1,2 gr 11,8 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 340

RIC X, 272 No 416

Darphanesi Okunmayanlar - MS 395-401, AE3

Ö/ DN HONORI - VS PF AVG. No 63 gibi.

A/ VIRTVS EXERCITI. No 59 gibi.

71 1,4 gr 16,0 mm 11 Kazı Env. No: ARY 2004 S 220

LRBC II, 110 No 2580; RIC X, 246 No 57, 59, 61, 63, 65, 68-69, 72-73, 76

MS 404-406, AE4

Ö/ [DN] HONO[RIVS PF] AVG. No 63 gibi.

A/ CONCORDIA AVG. Lejant içinde haç (LRBC II, Tip 3).

72 0,5 gr 9,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 279

LRBC II, No 2920; RIC X, 249 No 109, 112, 115-116, 122

MS 410 - 423, AE3

Ö/ [DN HONO]RI - VS PF AVG. No 63 gibi.

A/ VICTORIA AVGGG. Victoria, elinde çelenk ve palmiye dalı ile sola doğru ilerlemekte (LRBC II, Tip 1).

73 1,8 gr 16,1 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 285

LRBC II, No 785

Arcadius - Honorius

Nikomedia Darphanesi - MS 395-401, AE3

Ö/ İnci diademli, drapeli imparator büstü, sağa d.

A/ VIR[TVS EXER]CITI. No 52 gibi; kesimde, SMNA.

74* 2,3 gr 19,0 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 429

LRBC II, 95, No 22436-2437; RIC X, 246 No 62-63

II. Theodosius (MS 402-450)

Constantinopolis Darphanesi - MS 401-403, AE3

Ö/ [TH]EODOSI[VS PF] AVG. II. Theodosius'un miğferli ve zırhlı büstü, cepheden.

A/ CONCO[RDI-A AVGG]. No 69 gibi; kesimde, [C]ONS[ ].

75* 1,6 gr 17,4 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 384

LRBC II, 90 No 2213; RIC X, 248 No 89

Kyzikos Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ [DN THEO]DOSI - VS PF AVG. II. Theodosius'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ No 48 gibi; kesimde, SMKA.

76 1,8 gr 16,4 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 328

LRBC II, 98 No 2592; RIC X, 251 No 150

MS 408-423, AE3

Ö/ DN THEODO[SI-VS PF] AVG. No 76 gibi.

A/ GLORIA [ROMANORVM]. No 66 gibi; kesimde, SMKA.

77* 1,2 gr 15,7 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 332

LRBC II, 99 No 2599; RIC X, 271 No 404

Antiokheia Darphanesi - MS 425-435, AE4

Ö/ [DN THEODOSIVS P F AVG]. No 76 gibi.

A/ [CONCOR-DIA AVG]. No 16 gibi; kesimde, [A]NT[A].

78 1,0 gr 10,7 mm - Kazı Env. no: ARY 2004 S 297

LRBC II, 103 No 2809; RIC X, 274 No 439

Darphanesi Okunmayanlar - MS 404-406, AE4

Ö/ DN THEODOSIVS PF AVG. No 76 gibi.

A/ [CONCOR]DIA AVG. No 72 gibi.

79 0,5 gr 10,9 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 352

RIC X, 249 No 113

MS 408-423, AE3

Ö/ No 76 gibi.

A/ No 66 gibi.

80* 0,6 gr 12,4 mm 6 Kazı Env. No: ARY 2004 S 500

LRBC II, No 1876; RIC X, 271 No 395-406

MS 408-423, AE3

Ö/ DN THEODO - [SIVS PF AVG]. No 76 gibi.

A/ [GLORIA] ROMANORVM. No 70 gibi.

81 0,8 gr 12,1 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 371

RIC X, 272 No 408, 410-411, 413, 415, 418

MS 423-425, AE3

Ö/ [DN THEODO - SIVS PF AVG]. No 75 gibi.

A/ GLOR ORVI-S TERRAR. İmparator, ayakta, cepheden, başı sola d.; sağ elinde standart, sol elinde *globus* üzerinde haç tutmakta.

82	1,5 gr	13,9 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 229
83	0,8 gr	9,1 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 280

RIC X, 273 No 421-423

Arcadius - Honorius - II. Theodosius

Constantinopolis Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ İnci diademli, drapeli imparator büstü, sağa d.

A/ GLORI-A ROMA NORVM. No 48 gibi; kesimde, CONSA.

84	0,5 gr	12,9 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 325

LRBC II, 90 No 2214-2217; RIC X, 251 No 142-144

Kyzikos Darphanesi - MS 406-408, AE3

Ö/ No 84 gibi.

A/ GLORI-A ROMA NORVM. No 48 gibi; kesimde, SMKA.

85*	1,9 gr	14,0 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 209
86*	1,7 gr	15,1 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 495
87	2,2 gr	15,2 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 231

LRBC II, 98 No 2590-2592; RIC X, 251 No 148-150

Darphanesi Okunmayanlar - MS 404-406, AE4

Ö/ No 84 gibi.

A/ CONCORDIA AVG. No 72 gibi.

88*	0,5 gr	11,2 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 304
89*	0,9 gr	10,4 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 299
90	0,2 gr	09,3 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 334
91	0,9 gr	11,0 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 438
92	0,5 gr	10,8 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 502
93	0,2 gr	8,2 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 375
94	0,4 gr	9,5 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 504
95	0,9 gr	10,8 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 269

RIC X, 249-250 No 106-122

MS 406-408, AE3

Ö/ No 84 gibi.

A/ GLORI-A ROMA-NORVM. No 48 gibi.

96	1,3 gr	13,2 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 388
97	1,3 gr	15,1 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 390
98	1,7 gr	16,6 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 288
99	1,4 gr	13,8 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 386
100	1,5 gr	16,9 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 236
101	0,3 gr	11,0 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 329
102	0,4 gr	13,6 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 351

RIC X, 251 No 141-159

Honorius - II. Theodosius

Darphanesi Okunmayanlar - MS 408-423, AE3

Ö/ No 84 gibi.

A/ [GLORIA ROMANORVM]. No 66 gibi.

103*	1,5 gr	14,8 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 258
104*	1,7 gr	15,3 mm	11	Kazı Env. No: ARY 2004 S 326
105*	1,7 gr	15,8 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 267
106*	1,4 gr	16,4 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 266
107*	0,9 gr	13,7 mm	6	Kazı Env. No: ARY 2004 S 387
108	1,5 gr	16,8 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 222
109	0,2 gr	15,1 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 204
110	1,4 gr	15,3 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 398

RIC X, 271 No 395-406

MS 408-423, AE3

Ö/ No 84 gibi.

A/ GLORIA ROMANORVM. No 70 gibi.

111	0,5 gr	12,4 mm	12	Kazı Env. No: ARY 2004 S 341
112	1,2 gr	15,6 mm	-	Kazı Env. No: ARY 2004 S 370

RIC X, 271 No 407-418

III. Valentinianus (MS 425-455)

Roma Darphanesi - MS 425-455, AE4

Ö/ [DN VALENTI]NIANO PF AVG. III. Valentinianus'un inci diademli, drapeli büstü, sağa d.

A/ VICTO-RIA AVG. Virtus, sola d., *globus* ve mızrak tutmakta (LRBC II, Tip 3); kesimde, ROMA.

113 1,7 gr 12,1 mm 12 Kazı Env. No: ARY 2004 S 319

LRBC II, 63 No 868

II. Theodosius - III. Valentinianus

Constantinopolis Darphanesi - MS 425-435, AE4

Ö/ İnci diademli, drapeli imparator büstü, sağa d.

A/ [CONCOR-DIA AVG]. No 16 gibi (LRBC II Tip 1); kesimde, CON.

114* 1,2 gr 11,4 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 405

LRBC II, 90 No 2236-2237; RIC X, 274, No 434-435

Darphanesi Okunmayanlar - MS 425-435, AE4

Ö/ No 114 gibi.

A/ No 114 gibi.

115 1,0 gr 11,1 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 275

116 1,1 gr 11,1 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 282

117 1,0 gr 11,8 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 308

118 0,8 gr 10,4 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 311

119 0,8 gr 10,0 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 317

120 0,8 gr 11,2 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 367

121 0,6 gr 11,8 mm - Kazı Env. No: ARY 2004 S 302

RIC X, 274, No 431-439

Hacer Sancaktar
Yeşilyurt Mah. 4327 Sok. 13/1 - ANTALYA
hacersancaktar@yahoo.com

SİKKE RESİMLERİ LİSTESİ

2: Lykia Birlik Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

3: İmparator Diocletianus Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

4: İmparator I. Constantius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

6: Urbs Roma Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

7: İmparator II. Constantinus Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

8: İmparator II. Constantinus Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

11: İmparator II. Constantinus-Constans Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

19: İmparator Valens Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

21: İmparator Valens Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

22: İmparator Gratianus Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

23: İmparator I. Valentinianus - Valens Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

24: İmparator I. Valentinianus - Valens Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

27: İmparator I. Valentinianus-Valens-Gratianus Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

30: İmparator I. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

31: İmparator I. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

32: İmparator I. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

36: İmparator I. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

38: İmparator I. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

49: İmparator Arcadius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

50: İmparator Arcadius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

54: İmparator Arcadius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

62: İmparatoriçe Eudoxia Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

64: İmparator Honorius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

66: İmparator Honorius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

67: İmparator Honorius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

69: İmparator Honorius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

74: İmparator Arcadius-Honorius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

75: İmparator II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

77: İmparator II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

80: İmparator II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

85: İmparator Arcadius-Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

86: İmparator Arcadius-Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

88: İmparator Arcadius-Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

89: İmparator Arcadius-Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

103: İmparator Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

104: İmparator Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

105: İmparator Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

106: İmparator Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

107: İmparator Honorius-II. Theodosius Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

114: İmparator II. Theodosius-III. Valentinianus Sikkesi (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

PLAN LİSTESİ

Plan 1: Büyük Bazilika'nın güneyi, *Peristyl* Ev ve VI. Hamam planı (Kazı Arşivi-Doç. Dr. V. Macit Tekinalp).

Plan 2: VI. Hamam planı, Tahliye Kanalı'nda işaretli alan sikkelerin toplu olarak ele geçtiği yer (Kazı Arşivi-Doç. Dr. V. Macit Tekinalp).

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Hamam içerisindeki atık suyun, *tepidarium*'dan *frigidarium*'a geçişi sağlayan eşik taşının altında, pişmiş toprak tahliye borusu ile *frigidarium*'daki tahliye kanalına döküldüğü yer (Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).

KAYNAKÇA

Bayburtluoğlu 2003 — C. Bayburtluoğlu, *Arykanda* (2003).

Bayburtluoğlu 2005 — C. Bayburtluoğlu, "Arykanda Kazı Raporu 2004", *ANMED* 3, 2005, 5-10.

Bayburtluoğlu 2006 — C. Bayburtluoğlu, "Arykanda Kazıları 2005", *ANMED* 4, 2006, 5-10.

Baydur 1998 — N. Baydur, *Roma Sikkeleri* (1998).

Buttrey 1981 — T. V. Buttrey, "The Roman Coins", içinde: T. V. Buttrey – A. Johnston – K. M. MacKenzie – M. L. Bates, *Greek, Roman, and Islamic Coins from Sardis* (1981), 90-203.

Carson 1990 — R. A. G. Carson, *Coins of the Roman Empire* (1990).

Howgego 1998 — C. Howgego, *Sikkelerin Işığında Eski Çağ Tarihi* (Çev. O. Tekin) (1998).

LRBC I/II — R. A. G. Carson, P. V. Hill, J. P. C. Kent, *Late Roman Bronze Coinage, vol. I/II* (1989).

RIC VI — C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage, Vol. VI. From Diocletian's Reform (A.D. 294) to the Death of Maximianus (A.D. 313)* (1967).

RIC VII — M. Patrick – P. H. D Bruun, *The Roman Imperial Coinage, Vol. VII. Constantine and Licinius (A.D. 313-337)* (1966).

RIC VIII — J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage, Vol. VIII. The Family of Constantine I (A.D. 337-364)* (1981).

RIC IX — J. W. E. Pearce, *The Roman Imperial Coinage, Vol. IX. Valentinian I - Theodosius I* (1951).

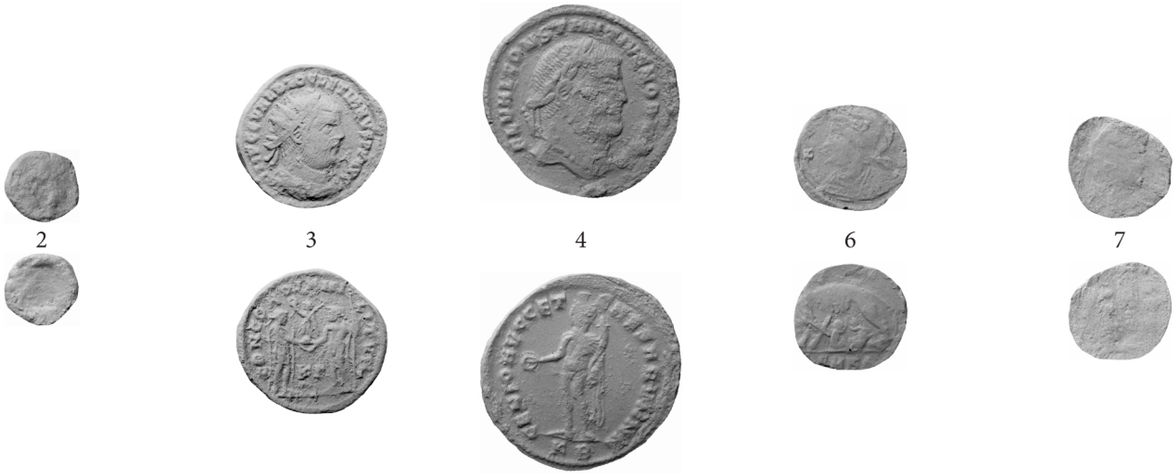
RIC X — J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage, Vol. X. The Divided Empire and The fall of the Western Parts (395-491)* (1994).

Tek 2002 — A. T. Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerine Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları* (Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi) (2002).

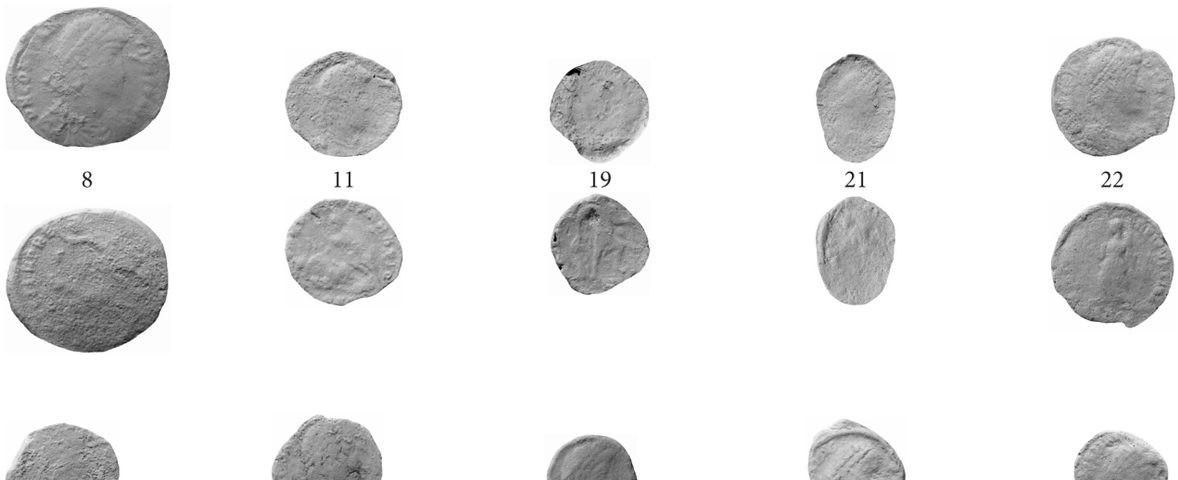
Tekinalp 2005 — V. M. Tekinalp, "Arykanda Kenti Bizans Dönemi Mimari Plastik ve Liturjik Taş Eserleri", içinde: B. Varkıvanç, K. Dörtlük (ed.), *III. Likya Sempozyumu* (2005) 789-799.

Troxell 1983 — H. A. Troxell, *Coinage Of The Lycian League, ANS, Numismatic Notes And Monographs, no. 162* (1982).

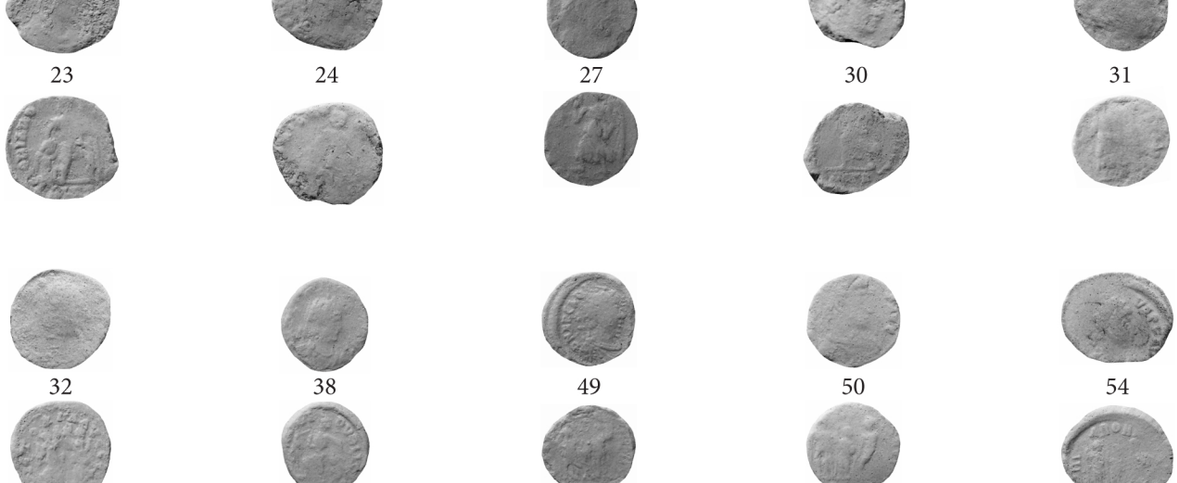
Yegül 2006 — F. Yegül, *Antik Çağ'da Hamamlar ve Yıkanma* (Çev. E. Erten) (2006).

2 3 4 6 7

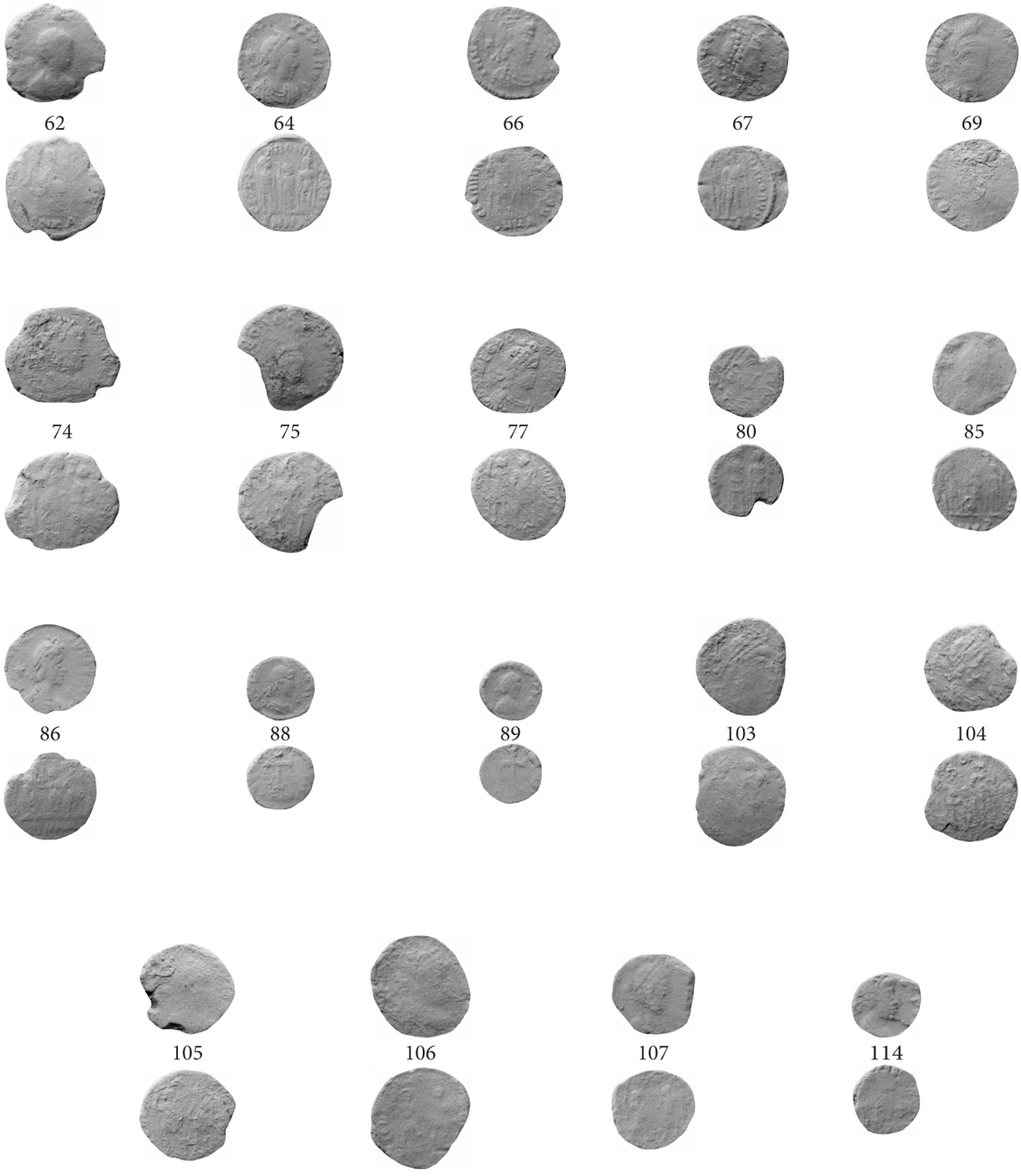
8 11 19 21 22

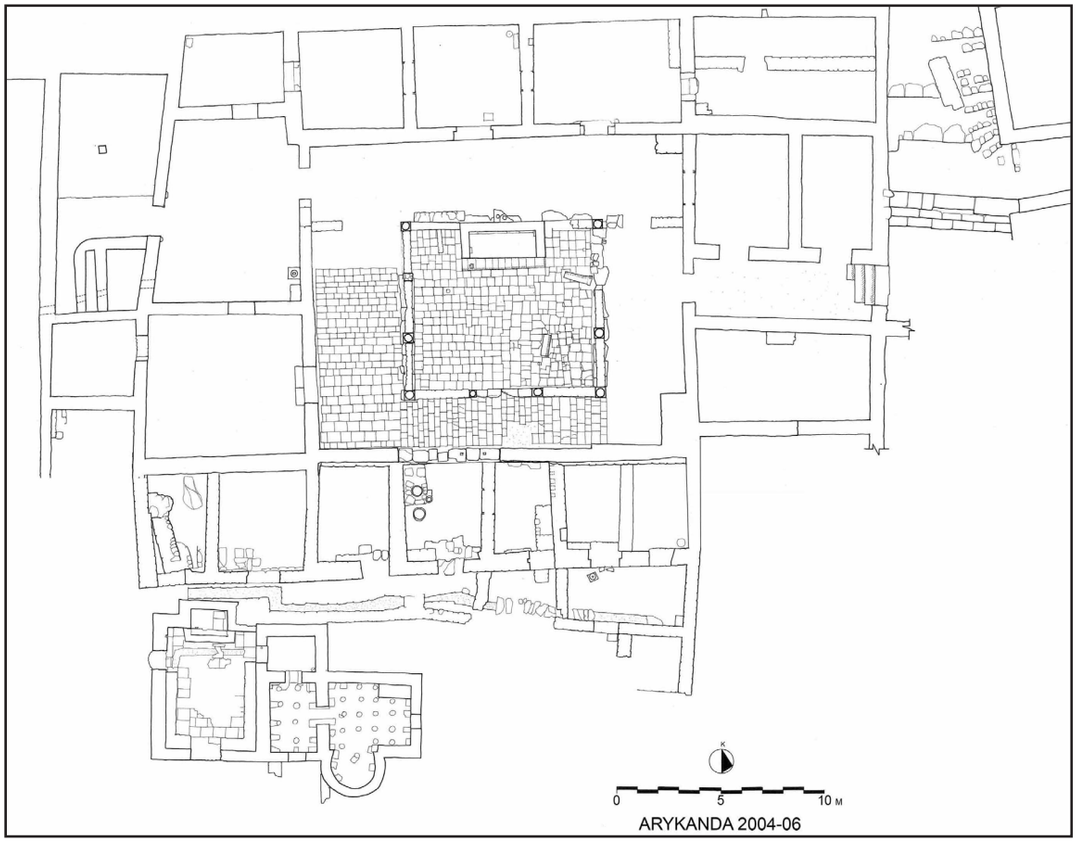

23 24 27 30 31

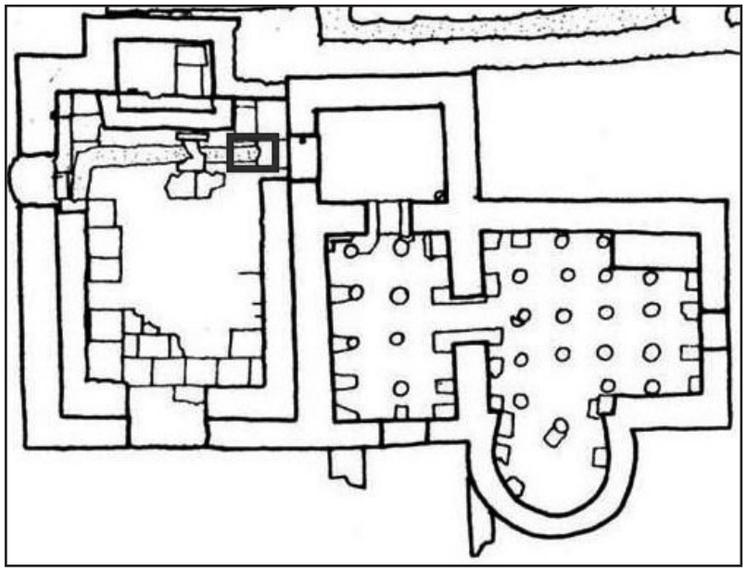

32 38 49 50 54

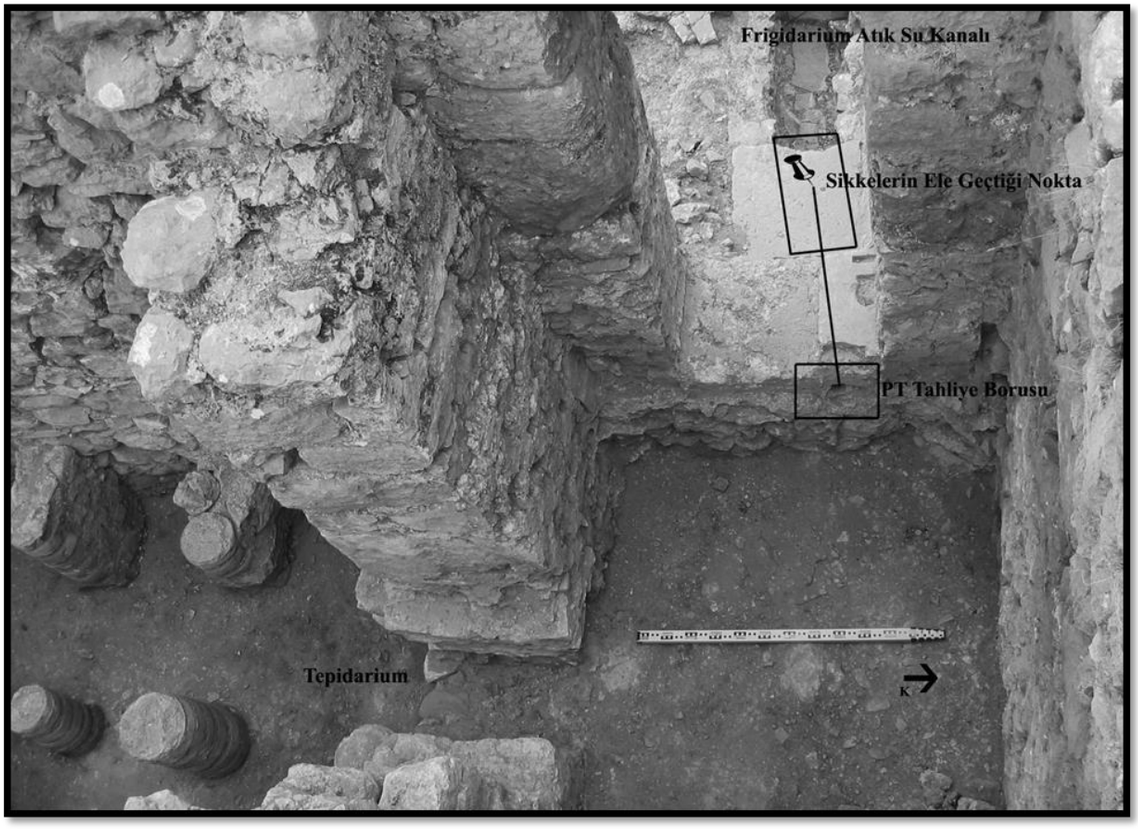

62
64
66
67
69
74
75
77
80
85
86
88
89
103
104
105
106
107
114

Plan 1: Büyük Bazilika'nın güneyi, *Peristyl* Ev ve VI. Hamam planı
(Plan: Kazı Arşivi-Doç. Dr. V. Macit Tekinalp).

Plan 2: VI. Hamam planı, tahliye kanalında işaretli alan sikkelerin toplu olarak ele geçtiği yerdir.
(Plan: Kazı Arşivi-Doç. Dr. V. Macit Tekinalp)

Resim 1: Hamam içerisindeki atık suyun *tepidarium*'dan *frigidarium*'a geçişi sağlayan eşik taşının altında, pişmiş toprak tahliye borusu ile *frigidarium*'daki tahliye kanalına döküldüğü yer.
(Kazı Arşivi-Hacer Sancaktar).